

Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2020

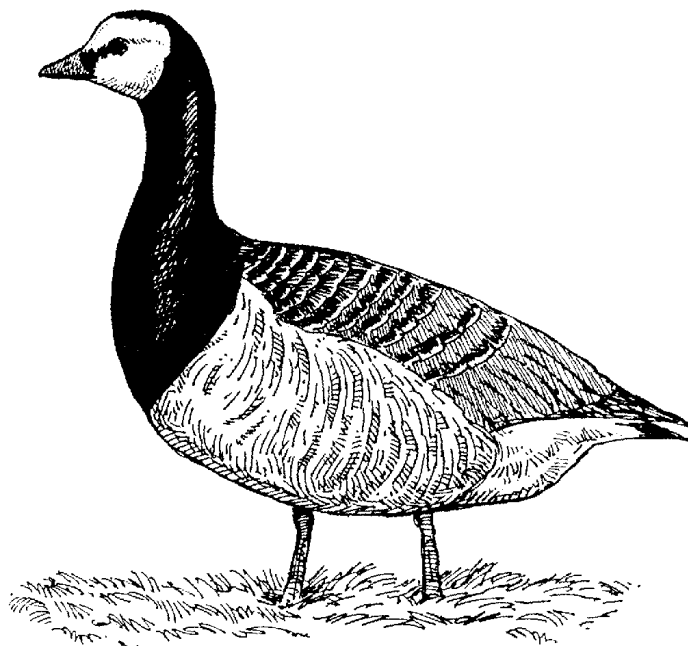
**Paul Shimmings, Johnny Bakken
& Thomas Holm Carlsen**

Partnership for
nature and people

Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2020

Paul Shimmings, Johnny Bakken & Thomas Holm Carlsen

Strektegning © Trond Haugskott

Norsk Ornitologisk Forening 2020

©NOF – Norsk Ornitologisk Forening

E-mail: nof@birdlife.no

Rapport til: Fylkesmannen i Nordland & Miljødirektoratet

Publikasjonstype: Digitalt dokument (pdf)

Forsidebilde: Hvitkinngjess rastende på Tenna, Herøy kommune i mai 2020. © Paul Shimmings

Redaktør: Oddvar Heggøy

Anbefalt referanse: Shimmings, P., Bakken, J. & Carlsen, T.H. 2020. Overvåking av rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2020. NOF-Rapport 2020-6. 33 s.

ISSN: 2703-7665 (elektronisk utgave)

ISBN: 978-82-78-52169-4

SAMMENDRAG

Denne rapporten oppsummerer observasjoner av hvitkinngås *Branta leucopsis* på trekk langs norskekysten våren 2020, og da spesielt på et utvalg rasteplasser benyttet under vårtrekket. Gjessene er på denne tiden av året på vei fra overvintringsområdet ved Solwaybukta i Storbritannia til hekkeplasser på Svalbard.

De første hvitkinngjessene langs norskekysten i 2020 som vurderes å tilhøre denne populasjonen, ble rapportert 7. april, da 21 individer ble observert på trekk forbi kysten av Møre og Romsdal. Datoene med høyeste noterte antall gjess på trekk mot nord var 27. april (over 7 000 ind.), 1. mai (over 3 000 ind.), og 7. mai (over 7 000 ind.).

Det ble som i tidligere år foretatt tellinger av rastende hvitkinngjess på utvalgte lokaliteter i Nordland våren 2020. De høyeste dagsnoteringene i disse områdene var følgende (kun steder der minst 25 ind. ble rapportert rastende eller næringssøkende, kommunenavn i parentes): Vallsjø (Vega): 170 individer, Husvær (Herøy): minst 50 individer, Brasøy (Herøy): minst 63 individer, området Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy (Herøy): 2 797 individer, Vandve (Dønna): 565 individer, Sandøya (Træna): minst 100 individer, Selvær (Træna): 1 384 individer, Røstlandet (Røst): 50 individer, Saupstad (Vågan): 160 individer, Hadsel (hele kommunen): 2 030 individer, Sortland (hele kommunen): 7 629 individer, Øksnes (hele kommunen): 1 116 individer, Andøy (hele kommunen): 12 430 individer.

I Herøy kommune ble totaltelling gjennomført hver kveld i tidsrommet 4. – 17. mai, og gjessenes områdebruk ble kartlagt. Mange av bøndene i Herøy mottar tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngjess, og utbetalinger er basert på hvor stort beitetrykket er (lavt, middels eller høyt). I 2020 ble det observert svært lite skremming av hvitkinngjess fra dyrka mark sammenlignet med tidligere sesonger.

Gjessenes kondisjon i Herøy ble vurdert i felt, basert på en indeks på bukprofiler. Gjessene la på seg under rasteperioden, og var i bedre kondisjon ved avreise enn ved ankomst.

Det ble gjort 1 502 avlesninger av individuelle fargeringer på hvitkinngjess våren 2020, fordelt på 657 individer. Til sammen ble 28 av disse (hvorav sju par der begge partnere var ringmerket) notert først på Helgeland og senere i Vesterålen.

INNHold

INNLEDNING	4
GJENNOMFØRING	4
RESULTATER	5
Tellinger i Herøy kommune.....	6
Beitetrykk fra hvitkinngjess i delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy	9
Skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2020.....	15
Tellinger i andre steder i Herøy kommune.....	19
Tellinger i Alstahaug kommune	20
Tellinger i Dønna kommune.....	20
Tellinger i Vega kommune	20
Tellinger i Træna kommune.....	22
Tellinger i Rødøy kommune	23
Tellinger i Meløy kommune.....	23
Tellinger i Lofoten	23
Tellinger i Vesterålen.....	24
Andeler av Svalbard-bestanden	26
Avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess	27
Kondisjon basert på observasjon av bukprofiler	30
DISKUSJON	31
TAKKSIGELSER	32
REFERANSER	32

INNLEDNING

Hvitkinngjess *Branta leucopsis* fra bestanden som hekker på Svalbard overvintrer i Storbritannia, og tilbringer mesteparten av vinteren ved Solwaybukta i grenseområde mellom Sørvest-Skottland og Nordvest-England. Under vårtrekket i april og mai raster en stor andel av svalbardbestanden i to hovedområder på kysten av Nordland fylke – på Helgelandskysten og i Vesterålen. Noen flokker mellomander også i andre deler av Nordland. En viss andel (inntil en tredjedel av bestanden) ser ut til å fly direkte fra overvintringsområdene til hekkeplassene på Svalbard, uten å raste underveis.

Denne rapporten oppsummerer resultatene fra overvåkingen av trekkende og rastende hvitkinngjess langs norskekysten våren 2020.

GJENNOMFØRING

Feltarbeidet på Helgelandskysten ble i 2020 begrenset til noen utvalgte lokaliteter i Vega, Herøy, Dønna og Træna kommuner.

Overvåking av vårrastende hvitkinngjess i området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy har foregått helt siden 1980-tallet, og dette er dermed det stedet i Norge hvor det er gjort det mest omfattende feltarbeidet på arten under trekket. Overvåkingen i området Tenna – Sør-Herøy og Nord-Herøy har vært helt uavbrutt siden 1989. Feltperioden har hvert år strukket seg over hovedperioden for rastende hvitkinngås, og normalt over 15 – 20 dager. I enkelte sesonger har feltperioden vært noe kortere, enten på grunn av begrensede prosjektmidler eller fordi gjessene har reist videre nordover relativt tidlig.

I området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy ble følgende feltarbeid utført i 2020:

- Daglige tellinger av hvitkinngjess
- Kartlegging av beitende flokkers områdebruk
- Registreringer av skremmetiltak og andre menneskelige forstyrrelser på gjessene
- Overvåking av effekter av intens skremming ved én gård på Sør-Herøy
- Avlesing av fargeringer på individmerkede hvitkinngjess
- Vurdering av kondisjonen til et utvalg av gjessene

Det er også gjennomført tilfeldige tellinger av hvitkinngjess på andre lokaliteter i Herøy kommune, og disse er videre omtalt i denne rapporten.

I Vallsjø-området, som ligger nordvest på øya Vega, telles gjessene flere ganger i løpet av trekkperioden. Disse tellingene er ikke nødvendigvis totaltelling. Under gunstige forhold leses det også av fargeringer på hvitkinngjess som raster i denne delen av Vega. Øygruppene Vandve i Dønna kommune og Selvær i Træna ble også besøkt i 2020 for å telle gjess og lese av fotringer.

I Vesterålen telles rastende hvitkinngjess med jevne mellomrom, men ikke daglig, i kommunene Hadsel, Øksnes, Sortland og Andøy. Data samles inn av feltpersonell fra Norsk institutt for naturforskning (NINA). En oppsummering av telldata og antall ringavlesninger er presentert i denne rapporten.

Observasjoner av hvitkinngås fra andre deler av nordlandskysten er av en mer tilfeldig karakter.

RESULTATER

Trekkende hvitkinngjess ble i 2020 rapportert fra Agder og videre nordover (Tabell 1). Noen av de rapporterte observasjonene fra både Agder og Rogaland er ikke tatt med, ettersom flere av disse trolig dreier seg om forflytninger av lokale hekkefugler heller enn Svalbard-fugler på trekk.

Det er i denne rapporten brukt en del skjønn i vurderingene av hvor mange hvitkinngjess som kan ha passert i løpet av disse dagene, og det er forsøkt å utelukke det som antas å være dobbeltregistreringer (enten av samme flokk rapportert av flere personer, eller flokker sett på ulike lokaliteter langs kysten som sannsynligvis gjelder de samme fuglene). De datoer med flest hvitkinngjess rapportert trekkende mot nord dette året var hhv. 27. april (over 7 000 ind.), 1. mai (over 3 000 ind.) og 7. mai (over 7 000 ind., Tabell 1).

Tabell 1. Trekketellinger av hvitkinngjess sør for Helgeland i 2020. Observasjonsdata er hentet fra Artsobservasjoner (2020).

Dato	Fylke	Minimum	Maksimum
07.04.2020	Møre og Romsdal	21	21
17.04.2020	Trøndelag	54	54
25.04.2020	Rogaland, Vestland	1 000	1 500
26.04.2020	Agder, Rogaland, Vestland, Trøndelag	843	1 205
27.04.2020	Rogaland, Vestland, Møre og Romsdal	7 000	10 000
28.04.2020	Trøndelag	19	19
01.05.2020	Vestland, Møre og Romsdal, Trøndelag	3 030	3030
02.05.2020	Rogaland, Vestland, Møre og Romsdal, Trøndelag	1 980	1980
03.05.2020	Rogaland, Vestland, Trøndelag	2 250	2 450
04.05.2020	Trøndelag	85	85
07.05.2020	Rogaland, Vestland, Møre og Romsdal, Trøndelag	7 280	10 340
08.05.2020	Rogaland, Vestland	260	260
09.05.2020	Rogaland, Møre og Romsdal	58	58
10.05.2020	Vestland, Trøndelag	41	41
11.05.2020	Rogaland	3	3
12.05.2020	Rogaland, Møre og Romsdal	50	105
13.05.2020	Vestland	62	62
15.05.2020	Rogaland, Vestland	160	160
16.05.2020	Vestland, Møre og Romsdal	54	54
18.05.2020	Rogaland	22	22
19.05.2020	Vestland	134	134
SUM		24 406	31 583

Merknader Tabell 1: 25. april – usikkert om 500 ind. i Rogaland er Svalbard-gjess eller lokale; 26. april – muligens er 362 ind. sett i Agder fra Svalbard-bestanden; 27. april – grovt anslag på min. og maks. pga. mulig dobbeltregistreringer; 7. mai – mulige dobbeltregistreringer av trekkende fugler; 11. mai og 18. mai – muligens lokale hekkefugler i Rogaland.

Klar for landing! Foto: Paul Shimmings

På grunn av restriksjoner på reise i overvintringsområdet grunnet tiltak for å begrense spredningen av koronaviruset i samfunnet, ble det ikke utført tellinger i Solwaybukta og omegn i april – mai som normalt. På grunn av situasjonen i Storbritannia fikk vi i år ingen forhåndsvarsel på at gjessene var på vei nordover. Likeså, reiserestriksjoner i overvintringsområdet og permitteringen av alle de som jobber med avlesning av fotringer på hvitkinngås i Solwaybukta medførte at det ble lest langt færre ringer vinterstid enn normalt. Ringavlesningene på Helgeland og i Vesterålen i 2020 blir dermed et spesielt viktig bidrag til den store databasen med livshistorier til hvert enkelte ringmerket individ som oppbevares hos Wildfowl & Wetlands Trust (UK).

Tellinger i Herøy kommune

Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

Systematiske tellinger av totalt antall beitende hvitkinngjess ble utført på øyene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy, samt nærliggende holmer, daglig i perioden 4. – 17. mai 2020. Kjøreruten under disse tellingene var identisk med den som er brukt hvert år siden 1980-tallet, men med små modifikasjoner når gjessene tar i bruk nye beiteområder. Tellinger før 4. mai og etter 17. mai er hentet fra Artsobservasjoner (2020), og er ikke nødvendigvis komplette tellinger av hele området (Tabell 2). En grov telling utført av NOF på formiddagen 18. mai er ikke inkludert her, siden det ble talt flere gjess under bedre forhold senere samme dag (Artsobservasjoner 2020).

De første rastende hvitkinngjessene i dette området ble rapportert 17. april, da 14 ind. ble observert på Tenna. Ved oppstart av årets systematiske tellinger den 4. mai, hadde antallet økt i hele undersøkelsesområdet (Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy til sammen) til 1 743 beitende hvitkinngjess. Toppnoteringen i 2020 var på nesten 2 800 rastende hvitkinngjess 7. mai (Tabell 2), som også var en dato med et stort antall trekkende hvitkinngjess forbi Herøy (Tabell 3). Det var nesten like mye hvitkinngjess igjen i området den 8. mai, selv om ikke alle ble fanget opp av tellingen denne kvelden (jfr. Tabell 2). Etter 8. mai gikk totalantallet gradvis nedover, og mellom 12. og 15. mai var det 1 300 – 1 400 hvitkinngjess igjen. Den 16. mai dro over halvparten av gjessene videre nordover, og det var kun litt under 600 ind. igjen i undersøkelsesområdet. Når det gjelder maksimumsantall notert i 2020 (nesten 2 800 ind.), så var dette høyere enn foregående år, og det

høyeste antallet notert siden mai 2012 (Figur 1). Ser vi nærmere på gjennomsnittlige maksimumsantall notert i femårsperioder, så har disse ligget på rundt 1 900 – 2 000 ind. de siste fem femårsperioder (1996 – 2000, 2001 – 2005, 2006 – 2010, 2011 – 2015, 2016 – 2020). I femårsperioden 1991 – 1995 var det et betydelig høyere antall hvitkinngjess som rastet i området Tenna – Sør-Herøy – Nord-Herøy, med et snitt på rundt 2 800 ind. Etter dette har femårgjennomsnittet vært tilsynelatende stabilt på et lavere nivå.

Det ble observert en god del hvitkinngjess på direkte trekk forbi Herøy våren 2020 (Tabell 3). Spesielt 7. mai ble det observert store mengder som passerte Herøy på vei nordover. Flere av flokkene landet og beitet i undersøkelsesområdet, mens majoriteten fortsatte nordover uten å stoppe. Det kan ellers nevnes at 7. mai også var en av de datoene flest trekkende hvitkinngjess ble observert på trekk mot nord ved lokaliteter sør for Helgeland (jfr. Tabell 1). En ting som var uventet med det observerte trekket forbi Herøy 7. mai, var at veldig mange fugler (minst 930 ind., eller en fjerdedel av de 3 488 ind. som ble observert på trekk den aktuelle dagen) trakk forbi langt øst for Herøy, over deler av Alstahaug kommune. Flokker på trekk mot nord ble bl.a. observert over Austbø, Søvik og Tjøtta. Normalt observeres trekkende hvitkinngjess på vestsiden av Tenna og Sør-Herøy. Det var påfallende at mange hvitkinngjess i 2020 fulgte en litt annen trekkroute enn «vanlig». Muligens kan værforhold ha påvirket trekket i 2020. Vi vet fra data fra hvitkinngjess med satellittsendere at noen av gjessene tok en mer østlig rute på trekk nordover i 2020, og at mange fløy over land og ikke fulgte norskekysten hele veien slik som de normalt gjør (Larry Griffin, Wildfowl & Wetlands Trust upubl. data).

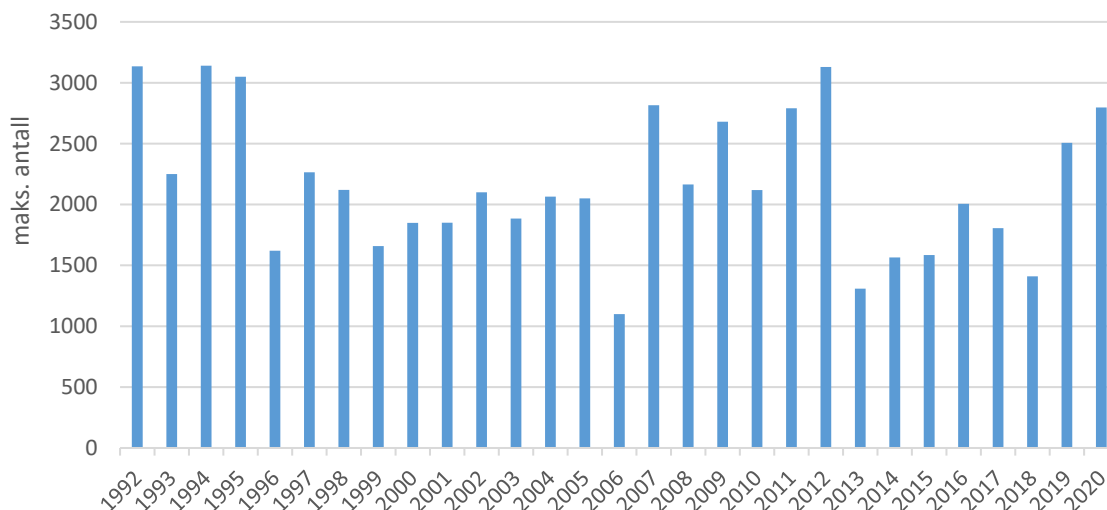
Nyspirende grønne grasskudd er næringsrike og er viktig kost for hvitkinngjess som raster langs norskekysten på vei til hekkeplassene på Svalbard. Foto: Paul Shimmings

Tabell 2. Tellinger av hvitkingjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2020. Tall utenom NOFs feltperiode (4. – 17. mai; grå skrift) er hentet fra Artsobservasjoner (2020).

Dato	Tenna (ind.)	Sør-Herøy (ind.)	Nord-Herøy (ind.)	Totalt (ind.)
17.04.2020	14	?	?	14
25.04.2020	28	?	?	28
26.04.2020	300	?	?	300
01.05.2020	300	?	?	300
04.05.2020	1228	515	0	1743
05.05.2020	1420	200	0	1620
06.05.2020	1125	620	115	1860
07.05.2020	2235	455	107	2797
08.05.2020	1400	1072	0	2472
09.05.2020	1100	635	63	1798
10.05.2020	1085	880	0	1965
11.05.2020	1070	530	0	1600
12.05.2020	975	390	0	1365
13.05.2020	1010	340	0	1350
14.05.2020	1035	230	0	1265
15.05.2020	1035	264	3	1302
16.05.2020	426	171	0	597
17.05.2020	91	198	0	289
18.05.2020	133	0	0	133
19.05.2020	?	250	?	250

Tabell 3. Tellinger av trekkende hvitkingjess forbi Herøy, Nordland våren 2020.

Dato	Første flokk (kl.)	Siste flokk (kl.)	Antall flokker	Totalantall
04.05.2020	13:25	13:25	1	44
07.05.2020	19:16	22:20	27	3488
11.05.2020	21:40	21:40	1	23
13.05.2020	22:20	22:20	1	13
15.05.2020	12:18	12:32	2	30
16.05.2020	08:58	14:02	8	182

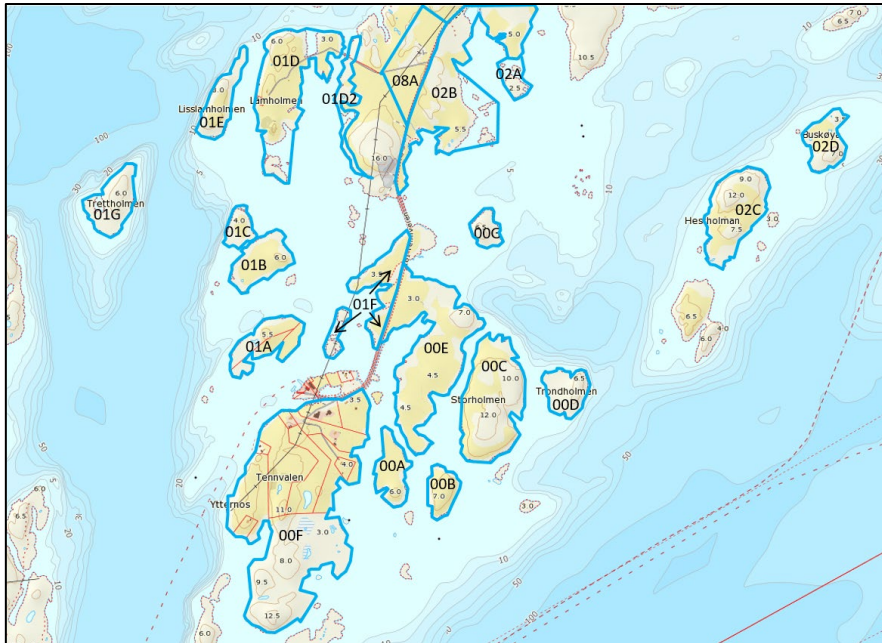
Figur 1. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i perioden 1992–2020.

Beitetrykk fra hvitkinngjess i delområder på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy

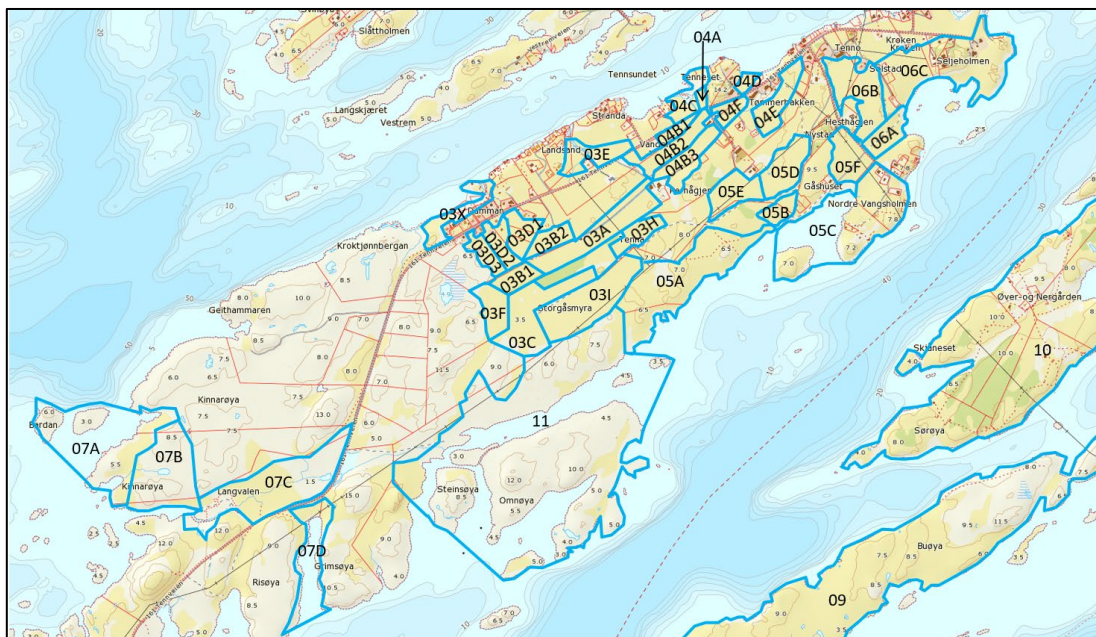
I Herøy kan hver enkelt grunneier som har beitende hvitkinngjess på egen grunn søke om tilskudd til tilrettelegging av arealer for arten. Ordningen er frivillig, og flere av de berørte grunneiere benytter seg av dette. Søknad om tilskudd må være innsendt i god tid før gjessene ankommer om våren, og tilskuddene utbetales etterskuddsvis. Tilskuddsordningen administreres lokalt av kommunen. Satsene som utbetalingene baseres på er avhengige av beitetrykket, med ulike satser avhengig av om arealene er sterkt, middels eller lite belastet av gåsebeiting. Slike tilskudd ble ikke benyttet i Herøy kommune før våren 2008. Tilskudd utbetales kun for gåsebeiting på fulldyrka eller overflatedyrka mark.

En måte å vurdere beitetrykket på enkeltjorder på, er å beregne summen av antall gåsedager (1 gåsedag = 1 gås observert under en av de daglige tellingene i løpet av telleperioden). Under de systematiske tellingene hver kveld i overvåkingsperioden er flokkstørrelsen notert på hvert jorde. Disse tellingene er summert ved sesongens slutt som antall gåsedager. Det er antall gåsedager som kommunen benytter for å regne ut hvor mye hver av de som har søkt om tilskudd får utbetalt.

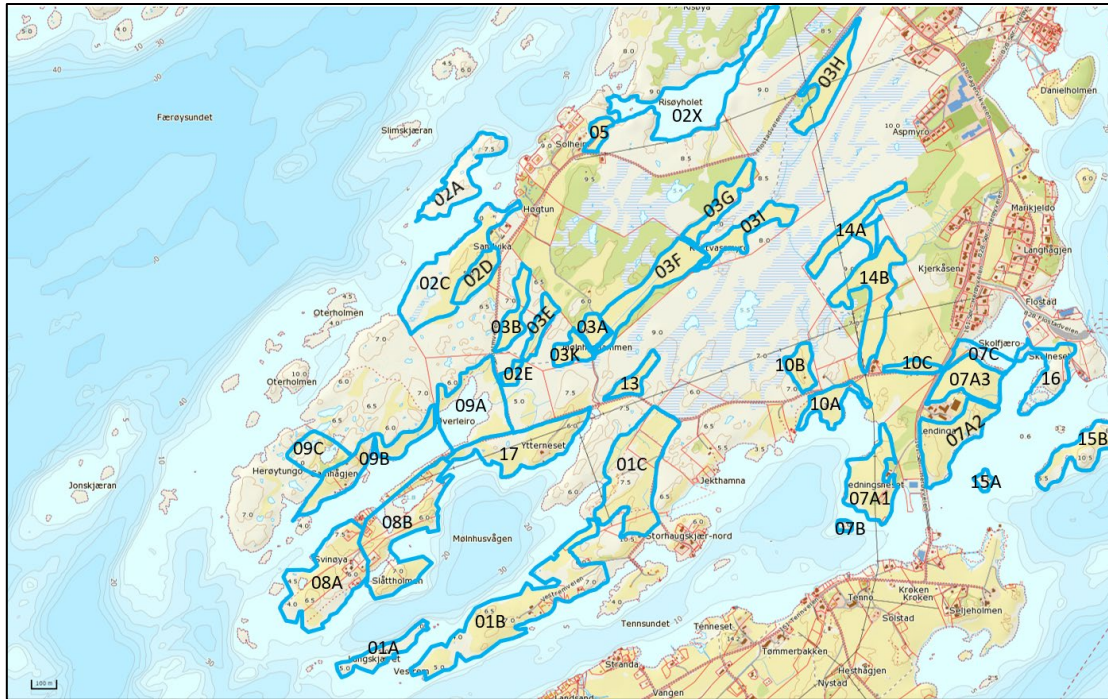
Møkkspredning er en effektiv metode for å holde gjess borte fra jordene i en periode, før utvasking av regn og gressets vekst gjør at områdene igjen blir attraktive. Møkk spres på flere av jordene i området, og dette påvirker i hvilken grad gjessene benytter arealene. Av denne grunn er det derfor i forbindelse med feltarbeidet notert når det spres møkk på de enkelte delområdene.

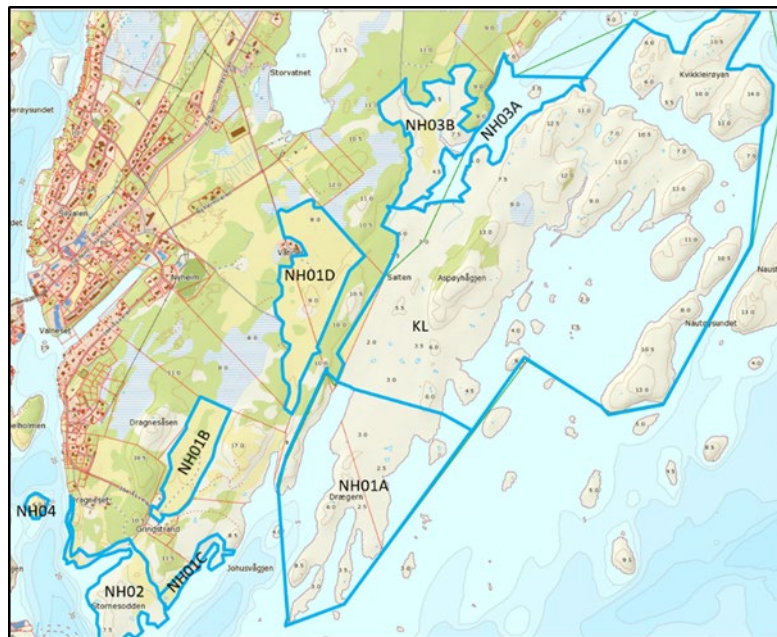
Figur 2. Avgrensning av telleområdene på Tenna sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune). Alle områdekoder i dette området begynner med 25 (f.eks. 2500A).

Figur 3. Avgrensning av telleområdene nord på Tenna (Herøy). Alle områdekoder i dette området begynner med 25 (f.eks. 2503A).

Figur 4. Avgrensning av telleområdene på Sør-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med 26 (f.eks. 2601A).

Figur 5. Avgrensning av telleområdene på Nord-Herøy. Alle områdekoder i dette området begynner med NH (f.eks. NH01A), bortsett fra Kvikkleirøyen (KL).

Tabell 4. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess på Tenna Sør, Tennvalen og omegn (Herøy kommune) i mai 2020. Antall er angitt i gåsedager, beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 4. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 2.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2500A	152	
2500B	34	
2500C	1613	
2500D	0	
2500E	579	
2500F	442	Skremming vha. plastteip f.o.m. 6. mai, kun nær fjøset og et par hus
2500G	145	
2501A	295	
2501B	296	
2501C	0	
2501D	987	
2501D2	208	
2501E	16	
2501F	143	
2501G	13	
2502A	175	
2502B	1413	
2502C	32	
2502D	104	
2507A	24	
2507B	204	
2507C	0	
2507D	0	
2508A	604	Møkk spredt før 4. mai

Utfordringer under tellingene kan være mange, slik som her ved Dammen på Tenna, med relativ lang avstand, dårlig sikt og busker mellom observatøren og fuglene. I slike tilfeller må man observere fra flere ulike vinkler for å få en så god telling som mulig, og i noen tilfeller må man nøye seg med et estimat. Foto: Paul Shimmings

Tabell 5. Koordinerte tellinger av hvitkinngjess nord på Tenna (Herøy) i mai 2020. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 4. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 3.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
2503A	400	
2503B1	0	
2503B2	0	Skremming vha. plastteip, satt opp senest 4. mai
2503C	1333	
2503D1	165	Møkk spredt før 4. mai
2503D2	343	Møkk spredt før 4. mai
2503D3	0	
2503E	7	
2503F	197	
2503G	0	
2503H	0	
2503I	50	
2503X	57	
2504A	0	
2504B1	0	Møkk spredt før 4. mai
2504B2	656	Møkk spredt før 4. mai (flekvis, mye ugjødset)
2504B3	483	
2504C	1609	Nysådd 2019
2504D	75	
2504E	0	
2504F	14	
2505A	369	
2505B	33	
2505C	1253	Skremming vha. plastteip satt opp på Torsholmen 14. mai
2505D	0	
2505E	0	
2505F	0	
2506A	5	
2506B	0	Deler av arealet pløyd før 4. mai
2506C	250	
2511	94	

Tabell 6. Koordinerte tellinger av hvitkinggjess på Sør-Herøy 2020. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 4. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 4.

Stedskode	Antall gåsedager	Stedskode	Antall gåsedager
2601A	0	2607A2	417
2601B	326	2607A3	2607
2601C	3	2607B	0
2602A	0	2607C	0
2602B	0	2608A	597
2602C	31	2608B	817
2602D	0	2609A	49
2602E	0	2609B	23
2602X	0	2609C	200
2603A	0	2610A	201
2603B	0	2610B	0
2603C	0	2610C	0
2603D	0	2613	0
2603E	0	2614A	0
2603F	0	2614B	0
2603G	0	2615A	0
2603H	0	2615B	49
2603I	0	2616	44
2603J	0	2617A	540
2603K	220	2617B	0
2607A1	334		

Tabell 7. Koordinerte tellinger av hvitkinggjess på Nord-Herøy 2020. Antall er angitt som antall gåsedager, som er beregnet ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert for perioden 4. – 17. mai). Avgrensning av tellesoner er angitt i Figur 5.

Stedskode	Antall gåsedager	Merknader
NH01A	0	
NH01B	3	
NH01C	0	
NH02	0	Gjess rapportert utenom telletidspunkter
NH03	0	
NH03A	0	
NH03B	0	
NH04	0	
KL	285	

Skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy våren 2020

Omfanget av skremming av hvitkinngjess på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy har variert mye fra år til år (Figur 6). I enkelte sesonger har skremmingen vært koordinert, mens den i andre sesonger har vært mer tilfeldig. I perioden før 1995 var det ingen godkjent forvaltningsplan for hvitkinngjess i Herøy kommune, og i denne perioden ble skremming av beitende gjess gjort på tilfeldig basis. I perioden 1996 – 2007 var nesten all dyrka innmark på både Tenna og Sør-Herøy innenfor såkalte skremmeområder, som følge av den lokale forvaltningsplanen for hvitkinngås (Fylkesmannen i Nordland 1996). I denne perioden var det koordinert fysisk jaging av gjess døgnet rundt fra utvalgte skremmeområder, mens gjessene kunne beite i fred i etablerte friområder. Fra og med 2006 har det vært mulig for enkelte grunneiere å søke om tilskudd til tilrettelegging av arealer for hvitkinngjess, og denne tilskuddsordningen ble først benyttet av grunneiere i Herøy i 2008.

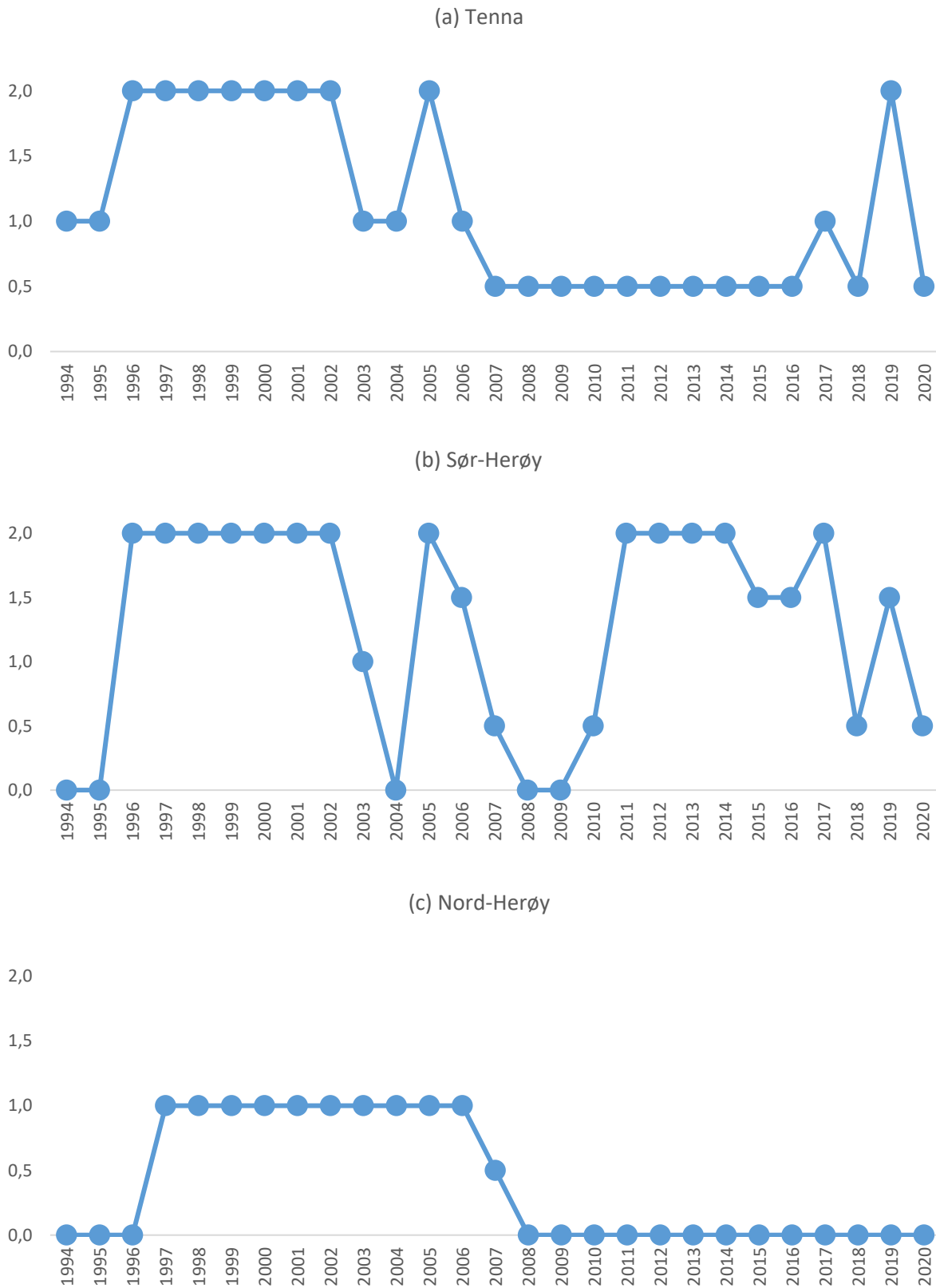
Det ble observert svært få passive metoder for å holde gjessene unna dyrka mark i 2020. Farget plassteip festet mellom gjerdestolpene ble notert på deler av Tennvalen (Tabell 4) og på Tenna (Tabell 5). Områdene der slike skremmemetoder ble funnet drives av to grunneiere, som ikke er med på den frivillige tilskuddsordningen for tilrettelegging for hvitkinngås.

I motsetning til i 2019, da det ble observert svært mye jaging av både grå- og hvitkinngjess, ble det ikke observert et eneste tilfelle av fysisk jaging av hvitkinngåseflokker på Tenna i 2020. Det var noen tilfeller av jaging av beitende hvitkinngjess på Sør-Herøy ved Sandvika, men i langt mindre grad enn i tidligere sesonger. Hvitkinngjess ble ikke jaget på Nord-Herøy, der de i mindre grad beiter på innmark enn de gjøre på Tenna og Sør-Herøy. Skremmeindeksen i 2020 (der skremmeintensiteten er vurdert utfra inntrykket av hvor mye skremming det har vært hver sesong) var lav, spesielt sammenlignet med fjoråret (Figur 6).

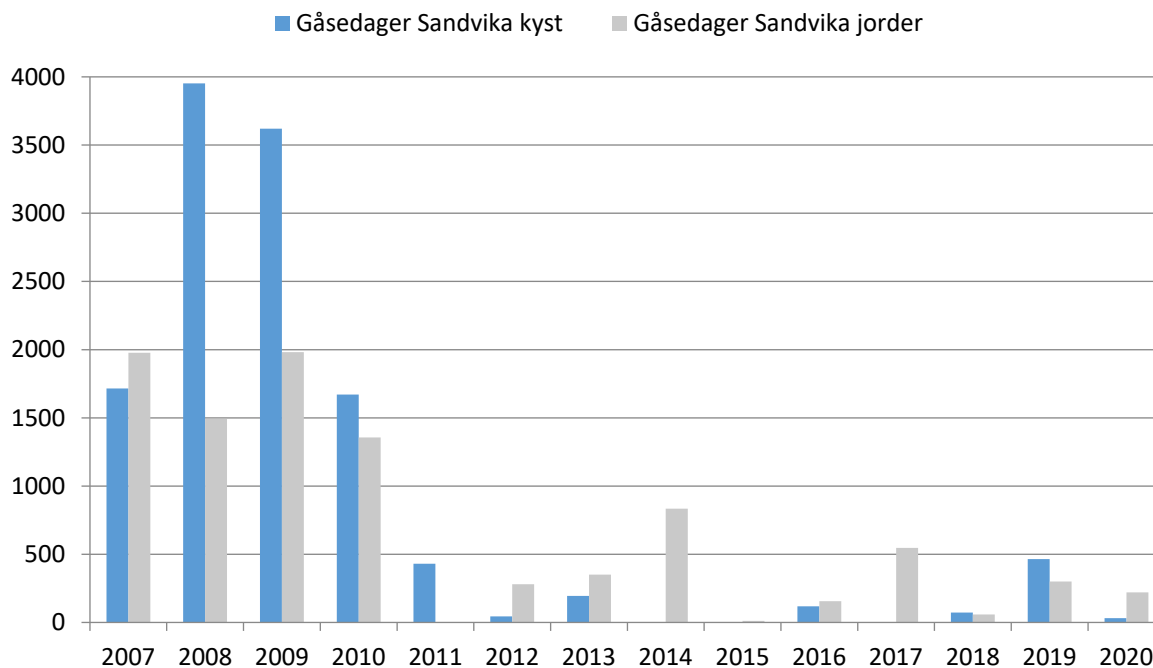
Siden våren 2011 har bonden på gården Sandvika på Sør-Herøy jaget gjessene fra hele eiendommen ved hyppig skremming. I årene 2008 – 2010 var det samme området med i ordningen med tilrettelegging av arealer for gjess. I dag mottar bonden økonomisk støtte for å jage gjessene, og han mottar ikke lenger tilskudd til tilrettelegging for gjess. Skremming av gjess foregår vha. fysisk jaging, både til fots og fra kjøretøy/traktor. Det avfyres også skudd for å skremme fuglene.

Grunneieren på Sandvika skremte ikke gjess i årene 2007 – 2010, men skremte hyppig i 2011 – 2017, både på dyrket mark og langs kyststripa. I 2018 var det få gjess som mellomlandet, og det ble ikke registrert et eneste tilfelle av jaging på Sandvika. I 2019 ble flere av jordene på Sandvika brukt av et ukjent antall gjess etter at det ble mørkt. I 2019 ble det observert hyppige tilfeller av jaging, der det også ble avfyrt skremmeskudd.

I 2020 ble det observert kun to tilfeller der gjessene ble jaget fra Sandvika, den ene gangen fra strandeng midt på dagen, den andre gangen fra dyrka mark nattetid. Ved begge de observerte anledningene ble det avfyrt skremmeskudd. Hvor mye skremming som foregikk på Sandvika i 2020 totalt er ukjent, da det kan ha foregått skremming på Sandvika uten at det ble oppdaget av NOF. Antallet hvitkinngjess som beitet på Sandvika i 2020 var lavt, slik det har vært siden 2011, da skremmingen startet (Figur 7). Skremming av gjess på Sandvika har i tillegg til å redusere antall beitende hvitkinngjess på selve gården, også ført til en kraftig reduksjon i antall hvitkinngjess på nabogården Høgtun f.o.m. 2011. Høgtun har tidligere vært et viktig område for hvitkinngjess, og særlig om kvelden, da gjessene pleide å beite på innmark her.

Figur 6. Omfanget av skremming av gjess på (a) Tenna, (b) Sør-Herøy og (c) Nord-Herøy i sesongene 1994 – 2020. Verdiene varierer fra 0 (ingen skremming) til 2 (intensiv skremming).

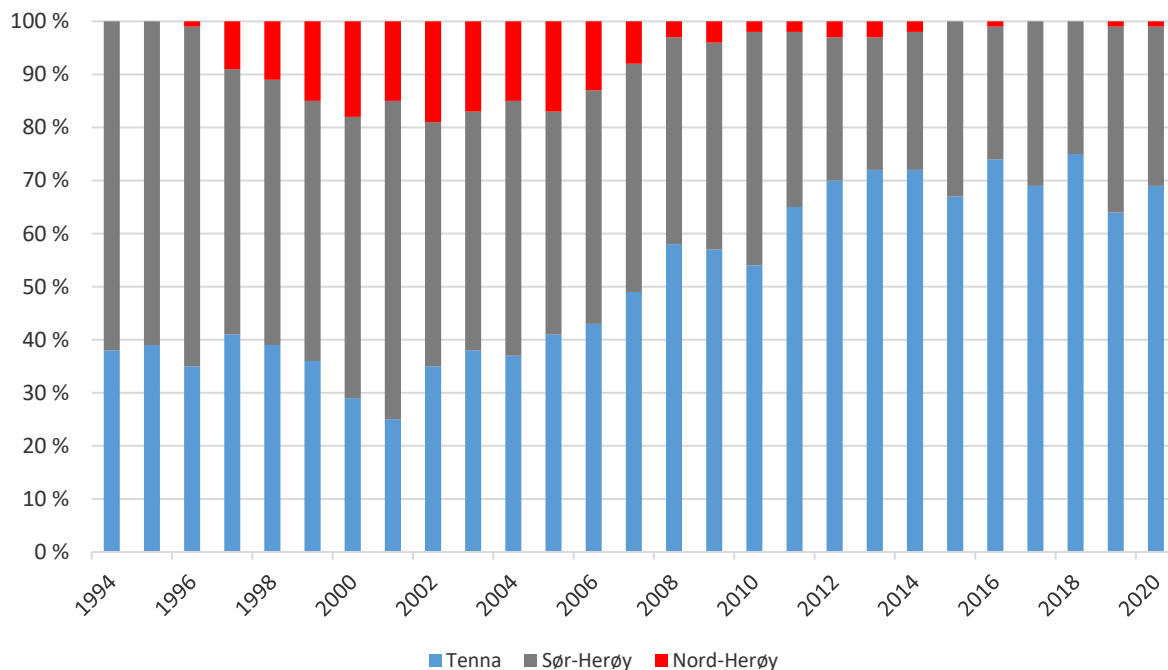
Figur 7. Beitetrykk uttrykt som antall gåsedager på Sandvika, Sør-Herøy i perioden 2007 – 2020, basert på kveldstellinger.

Prosentandelen av totalt antall gåsedager for hvitkinngjess i de tre telleområdene Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy er beregnet for hver sesong siden våren 1994 (Figur 8). Fordelingen av beitende flokker har endret seg i løpet av denne perioden, som følge av endringer i forvaltningsregimet (intensitet av skremming, tilgjengelige friarealer mm.).

I perioden 2008 – 2020 har det vært en markant økning i andelen hvitkinngjess som beiter på Tenna, og dermed en nedgang i bruk av andre områder. Dette kan forklares ved at det er større arealer med dyrka mark på Tenna hvor det har blitt gitt tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngås sammenlignet med de øvrige områdene. Samtidig har det vært mer skremming på de tidligere viktigste beitearealer på Sør-Herøy siden 2011.

Andel gåsedager på Nord-Herøy var høyest i de sesongene det var koordinert skremming på både Tenna og Sør-Herøy, noe som førte til en forflytning av en del gjess til Nord-Herøy. Siden 2008, da tilskudd til tilrettelegging for hvitkinngjess ble benyttet for første gang i Herøy, har gjessene fått beite mer i fred på store deler av Tenna. Både tellinger og direkte observasjoner av flokkbevegelser har vist at gjessene sjelden flyr over Herøysundet til Nord-Herøy etter at tilskuddsordningen ble tatt i bruk, og siden 2008 har Nord-Herøy vært lite besøkt av hvitkinngjess. I både 2019 og 2020 ble det observert flokker på Nord-Herøy, til en viss grad under de koordinerte tellingene på kvelden, men også til andre tider av døgnet. Det ble observert flokker som krysset Herøysundet på vei til og fra Nord-Herøy ved flere anledninger de to siste årene.

I 2019 var dette muligens på grunn av høy intensitet på jaging på Tenna, som førte til at gjessene brukte Nord-Herøy, men det var ikke slik jaging på Tenna i 2020. I 2020 ble flokker med hvitkinngjess observert beitende på Grindstrand, Nord-Herøy på nattetid. Disse er ikke fanget opp i de standardiserte tellingene. Antall gjess på innmark på Grindstrand er dokumentert ved hjelp av bilder, og det har på det meste blitt observert inntil 75 hvitkinngjess her (Vegard Pettersen pers. medd.).

Figur 8. Prosentandel av totalt antall gåsedager på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i perioden 1994 – 2020. Gåsedager beregnes ut fra antall gjess registrert i de ulike områdene på kvelder med god dekning i alle områder (summert over hele vårtrekkperioden).

En liten gruppe hvitkinggjess på en liten holme i en bukt ved Svinøya, Sør-Herøy. Fjellrekken «De Syv Søstre» i bakgrunnen. Foto: Paul Shimmings

Tellinger i andre steder i Herøy kommune

Brasøy

Fra Tennvalen i Herøy er det mulig å observere hvitkinngjess som beiter på den nordlige delen av øygruppa Brasøy. I tillegg er det mulig å se noen av flokkene i midtre deler av øygruppa når disse blir skremt opp av f.eks. overflygende havørner.

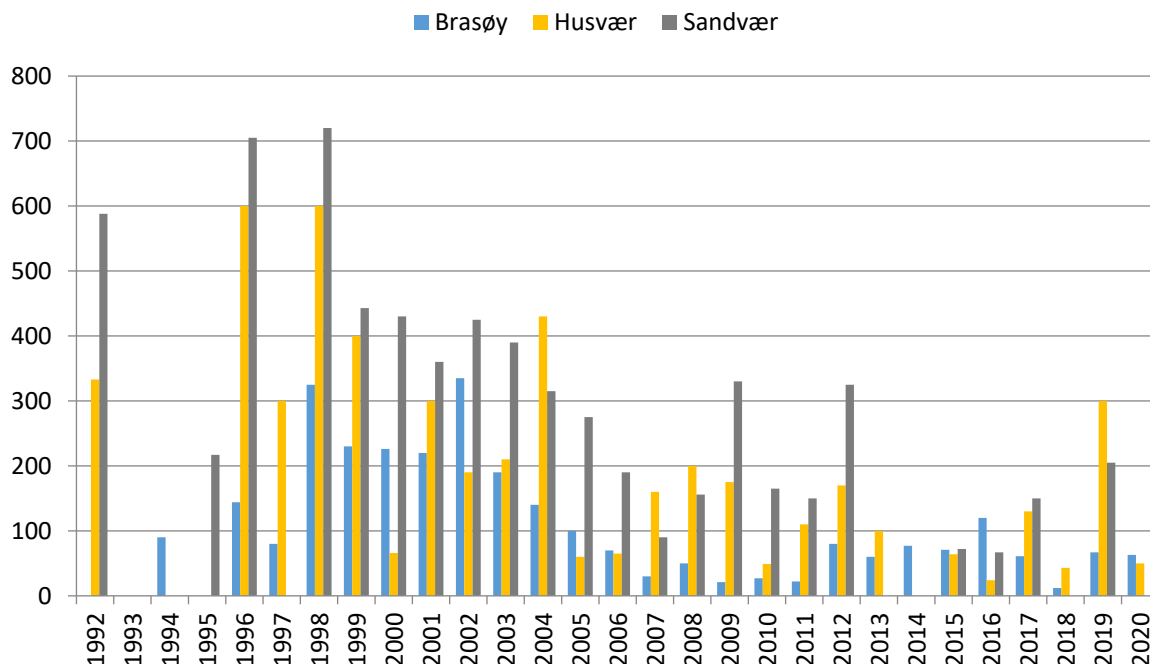
I mai 2020 ble følgende antall hvitkinngjess notert i Brasøy: 23 ind. den 4. mai, 63 ind. den 7. mai, og minst 30 ind. den 9. mai. Ingen av disse utgjør totaltellinger.

Husvær

I likhet med Brasøy, er det mulig å se nordlige deler av området på Husvær fra Tennvalen. I mai 2020 ble det notert følgende antall hvitkinngjess i Husvær: 30 ind. den 6. mai og minst 50 ind. den 7. mai. Disse utgjør ikke totaltellinger.

Sandvær (og Måsøy)

I tidligere sesonger, men ikke hvert år, er øygruppa Sandvær besøkt minst en gang for å få talt opp antall rastende hvitkinngjess der. I tillegg er det notert antall hvitkinngjess på Måsøy, som ligger mellom Husvær og Sandvær. I 2020 ble det gjort ruteendringer for hurtigbåten til Sandvær, som gjør det umulig å reise frem og tilbake i løpet av samme dag. Dette var ikke forutsett under planleggingen av årets feltarbeid. Dermed ble dessverre ikke Sandvær sjekket i 2020. Tidligere ble Sandvær brukt av langt flere hvitkinngjess enn i dag (Figur 9). Nedgangen skyldes sannsynligvis at det er færre beitende husdyr i øygruppa nå en tidligere, og at arealer som tidligere ble brukt av beitende hvitkinngjess gror igjen.

Figur 9. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt i Brasøy, Husvær og Sandvær (Herøy kommune) 1992 – 2020. Sandvær blir ikke sjekket hvert år, og det ble ikke utført tellinger her i 2020.

Tellinger i Alstahaug kommune

Tjøtta

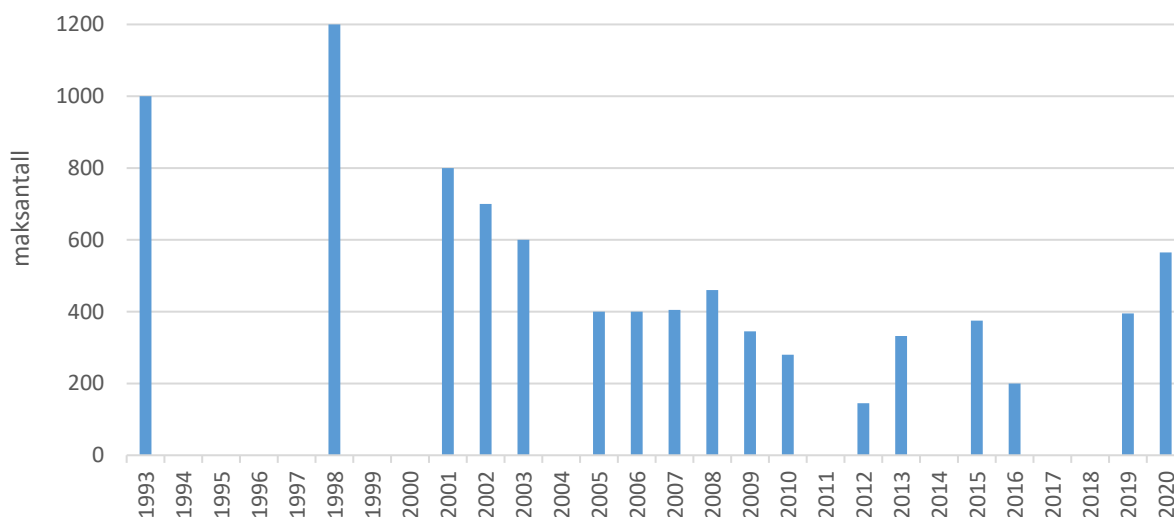
Det ble observert ei hvitkinngås på Tjøtta 8. april 2020. Tre hvitkinngjess ble rapportert fra øya 20. og 21. april 2020 (Artsobservasjoner 2020).

Tellinger i Dønna kommune

Vandve

Vandve ligger vest for hovedøya Dønna. Øygruppa består av en rekke øyer, hvor noen er bebodd. Under en befarig 14. mai 2020 ble hvitkinngjess i hele øyrekken talt opp, og til sammen ble det observert 565 ind.

Det årlige maksimumsantallet på Vandve har ligget på inntil 400 ind. i flere sesonger siden 2005, men antallet var langt høyere før (Figur 9). I 2020 derimot var antallet som ble registrert høyere enn snittet de siste årene, med minimum 565 ind. talt under befaringen (Figur 10).

Figur 10. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vandve (Dønna kommune) 1992 – 2020.

Tellinger i Vega kommune

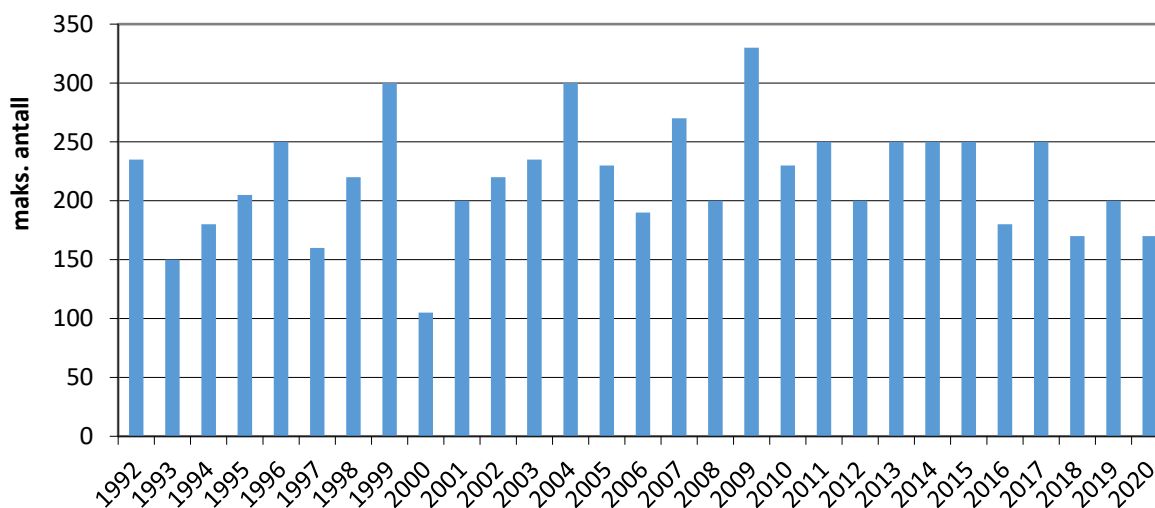
Vallsjø

De første hvitkinngjessene i Vallsjø-området i 2020 ble observert 19. april, med 20 ind. (Tabell 8). Rastende hvitkinngjess ble notert i området flere dager i perioden 19. april – 19. mai (Johan Antonsen pers. medd.), med en toppnotering på over 170 ind. den 8. mai. Etter 19. mai ble det ikke observert hvitkinngjess i Vallsjø-området.

Maksimumsantallet hvitkinngjess notert i Vallsjø-området i 2020 var litt lavere enn i foregående sesonger, og under gjennomsnittet for de ti foregående årene (Figur 11).

Tabell 8. Tellinger av hvitkinngjess på Vallsjø, Vega våren 2020. +: ufullstendige tellinger.

Dato	Antall	Dato	Antall	Dato	Antall
19.04.2020	20	30.04.2020	ikke sett	11.05.2020	60
20.04.2020	20	01.05.2020	50	12.05.2020	120
21.04.2020	25	02.05.2020	ikke sett	13.05.2020	70
22.04.2020	30	03.05.2020	100+	14.05.2020	30+
23.04.2020	ikke sett	04.05.2020	160+	15.05.2020	100+
24.04.2020	ikke sett	05.05.2020	50	16.05.2020	80
25.04.2020	ikke sett	06.05.2020	50+	17.05.2020	90
26.04.2020	50	07.05.2020	120	18.05.2020	150
27.04.2020	100	08.05.2020	170	19.05.2020	30
28.04.2020	52	09.05.2020	120		
29.04.2020	160	10.05.2020	30		

Figur 11. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Vallsjø (Vega kommune) 1992 – 2020.

Bremsteinen

Det er rapportert noen titalls hvitkinngjess rastende på Bremsteinen i mai 2020, uten at det foreligger noen eksakte tall (Wenche Mathisen pers. medd.).

Nordværet

Det ble observert 6 hvitkinngjess ved Snoppkjæren, Nordværet 20. mai 2020 (Artsobservasjoner 2020).

Tellinger i Træna kommune

Sandøy

Sandøy ligger litt sør for Torvvær i Træna, og består av to store øyer (Nordsandøya og Sørsandøya). På nattestid beiter hvitkinngjess tett inntil husveggene, og på dagtid beiter de på holmene rundt omkring. Det finnes ingen god telling av gjessene herfra i 2020, men det er sannsynligvis mange hundre hvitkinngjess som er innom. Det ble estimert rundt 100 ind. fra Sandøya 14. mai, men da hadde antallet i området allerede gått ned (Anna Eidem pers. medd.).

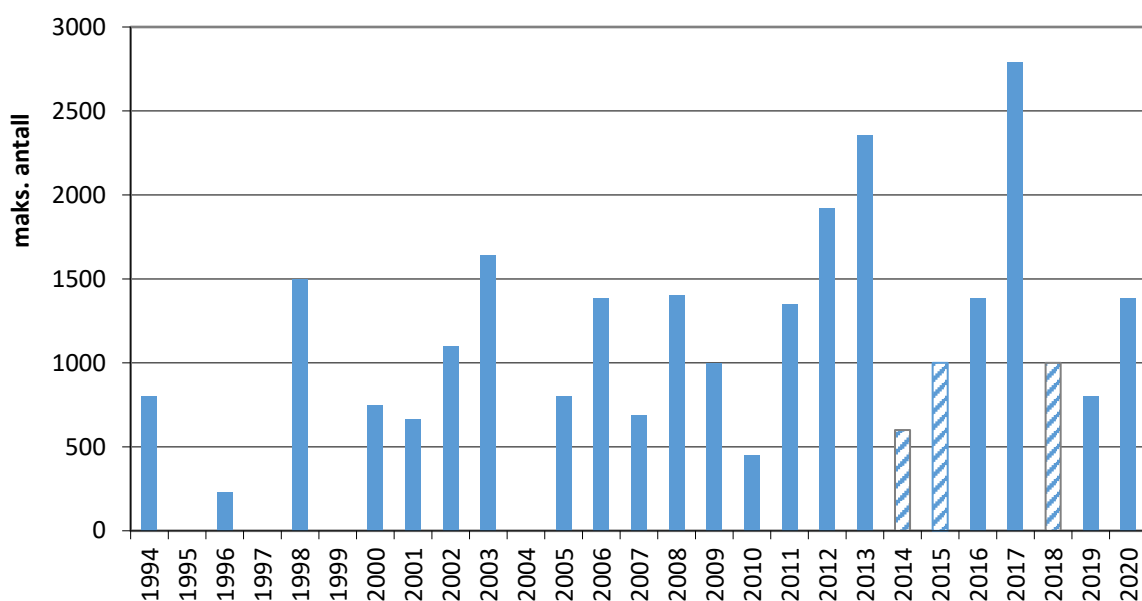
Med øyas beliggenhet mellom Husøya og Selvær, er det ikke usannsynlig at det er en del forflytting mellom disse øygruppene.

Selvær

Selvær ble besøkt på flere datoer i mai 2020. Det ble observert minst 80 hvitkinngjess i området 22. april, og rundt 120 ind. dagen etter. I midten av mai var det langt flere hvitkinngjess i området, med følgende tellinger: 1 247 ind. den 8. mai, 1 384 ind. den 9. mai, og 1 252 ind. den 10. mai.

Hvitkinngjess bruker mye av det tilgjengelig arealet til beiting, og da spesielt følgende holmer: Store Lamholmen, Lille Lamholmen, Buøya, Sjurøya, Stongodden, Olderøya, Laukholmen, Innmark, Valen, Langskjæret, Årøya, Vardøya, Hestøya, Sør-Sommarauken, Nord-Sommarauken. På noen av disse områdene er det beitet med sau, mens andre er slått.

Antall hvitkinngjess som ble registrert på Selvær hvert år varierer mye. Enkelte år er toppnoteringen på over 2 000 ind., men antallet kan også være betydelig lavere enn dette. Mye av variasjonen kan forklares i tidspunktet for tellingen i forhold til når gjessene trekker og mellomlander i øygruppa. Maksimumsantallet notert i 2020 var litt høyere enn de to foregående årene (Figur 12).

Figur 12. Maksimumsantall av rastende hvitkinngjess på vårtrekk talt på Selvær i perioden 1994 – 2020. Tellingene i 2014, 2015 og 2018 var ufullstendige (skraverte kolonner), og det ble ikke benyttet standardisert tellemetodikk. Tellingene i 2018 er basert på et grovt anslag.

Tellinger i Rødøy kommune

En flokk på 4 hvitkinngjess ble observert beitende ved Sleipnes 8. april 2020. Fra Valvær er det rapportert 6 ind. den 30 april, og 15 ind. den 1. mai (Artsobservasjoner 2020).

Tellinger i Meløy kommune

Den 11. april 2020 ble det rapportert 3 hvitkinngjess fra Grønfjorden og ytterligere 1. ind. fra Grøna. Mellom 14. og 27. april ble det observert 1 – 3 ind. i området ved Øra/Kunna. En gruppe på 3 ind. ble rapportert rastende ved Tukthusmarka, Ytre Meløya 17. april. På 17. mai er det observert 8 ind. ved Grøna og ytterligere 10 ind. ved Støttværet, men det er uklart om disse var trekkende eller rastende fugler (Artsobservasjoner 2020).

Tellinger i Lofoten

Røst og omegn

Det foreligger flere tellinger av hvitkinngjess på Røst i 2020 (Artsobservasjoner 2020). Det første individet ble observert ved Nettet 9. april. På det meste ble det rapportert 50 ind. den 16. og 18. mai, og 45 ind. den 19. mai, alle ved Sandholmen (Tabell 9).

Tabell 9. Tellinger av hvitkinngjess på Røst 2020 (datakilde: Artsobservasjoner 2020).

Dato	Sum antall gås	Merknader
09. – 10.04.2020	1	Nettet
11. – 21.04.2020	2	Nettet
25.04.2020	3	Nettet
27.04.2020	11	3 Nettet, 8 Sandholmen
29.04.2020	7	Tyvsøya
16.05.2020	50	Sandholmen
18.05.2020	50	Sandholmen
19.05.2020	45	Sandholmen
05.06.2020	2	Røstlandet (overflygende)

Flakstad

En flokk på 5 hvitkinngjess ble observert beitende i området Nordvalle/Overvalle/Fredvang i perioden 9. – 25. april 2020. En flokk på 13 – 15 ind. ble observert næringsøkende ved Vikten 2. – 6. juni 2020. Det ble observert en stor flokk på 170 på trekk mot nord over Skjellfjorden 28. april (Artsobservasjoner 2020).

Vågan

Det er flere observasjoner av rastende hvitkinngjess fra Vågan kommune i 2020. Den 1. mai rastet 13 ind. ved Saupstad, og den 3. mai hadde antallet i samme område økt til 190 ind. Samme sted ble 85 ind. rapportert 5. mai, og 80 ind. den 7. mai. Antallet ved Saupstad nådde sin topp den 16. mai, da 1 600 ind. rastet i området, med 350 igjen dagen etter og 450 ind. den 19. mai (Artsobservasjoner 2020). Ved Vikspollen, Gimsøya var det 13 ind. næringsssøkende 15. mai. Ellers er det flere rapporter av fugler på nordtrekk over ulike lokaliteter i Vågan våren 2020 (53 ind. den 28. april, 40 ind. den 2. mai, 21 ind. den 6. mai, 27 ind. den 13. mai og 107 ind. den 16. mai – Artsobservasjoner 2020).

Tellinger i Vesterålen

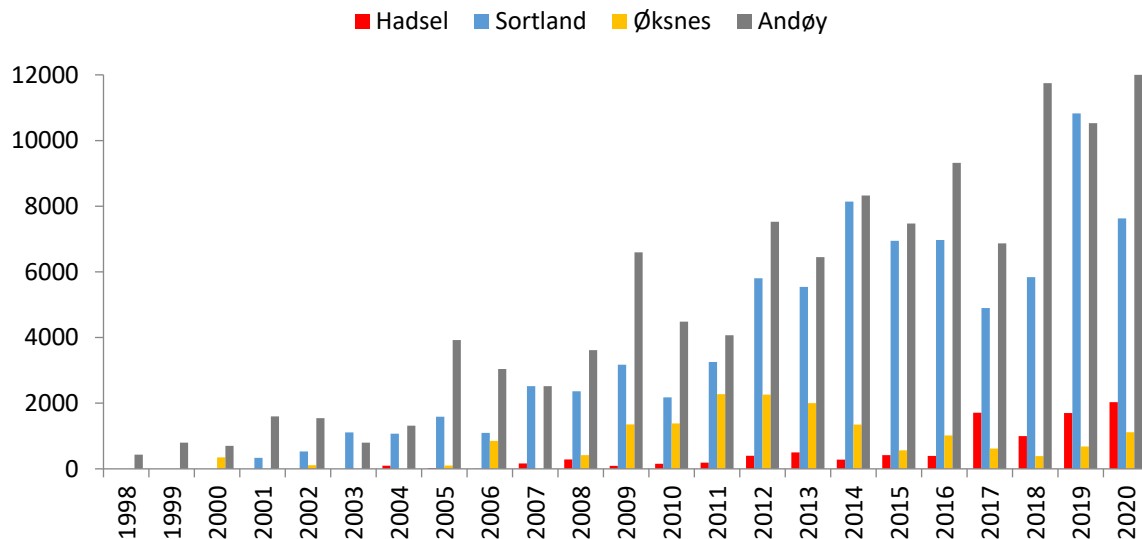
Registreringer av hvitkinngjess i Vesterålen gjennomføres av NINA. De første hvitkinngjessene i dette området i 2020 ble observert ved Vik, Sortland 17. april. Dette var ca. ei uke tidligere enn i 2019. I 2020 ble det mer krevende å registrere hvitkinngjess enn vanlig i Vesterålen, siden flokkene var mer spredt i området, og avstandene mellom dem var relative store. Sesongen ble også preget av flere dager med minusgrader og 13 dager med snødekt mark og sterk vind. Grunnet snødekt mark oppholdte gjessene seg mye nær sjøkanten, der saltvann og sjøsprøyt gjorde områdene fortere snøfri.

Det ble gjennomført ni komplette tellinger av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2020, som dekker alle de fire kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Tabell 10). På et meste ble det notert 22 272 hvitkinngjess i forbindelse med disse tellingene (10. mai, Tabell 10).

Antallet i Vesterålen har økt betydelig siden de første observasjonene av vårrastende hvitkinngjess på 1990-tallet (Figur 13). De to viktigste kommunene med hensyn til antall rastende gjess er Sortland og Andøy, men også i Hadsel og Øksnes er det observert betydelige mengder de siste årene.

Tabell 10. Totaltelling av rastende hvitkinngjess i Vesterålen i 2020. Datamaterialet stammer fra koordinerte tellinger utført av Norsk institutt for naturforskning (NINA).

Dato	Hadsel (ind.)	Sortland (ind.)	Øksnes (ind.)	Andøy (ind.)	Sum Vesterålen (ind.)
25.04.2020	0	132	0	32	164
30.04.2020	1 292	5 734	0	6 450	13 476
03.05.2020	1 911	5 212	500	6 502	14 128
07.05.2020	1 554	7 629	456	11 202	20 841
10.05.2020	2 030	7 083	729	12 430	22 272
14.05.2020	758	6 281	?	10 764	17 803
16.05.2020	1 294	3 814	1 116	10 024	16 248
20.05.2020	1 444	4 644	1 014	8 874	15 976
24.05.2020	14	542	218	2 102	2 876

Figur 13. Maksimumsantall av rastende hvitkinggjess på vårtrekk talt i kommunene Hadsel, Sortland, Øksnes og Andøy (Vesterålen) i perioden 1998–2020.

Snøvær dominerte i første halvdel av mai 2020. Her er en flokk med hvitkinggjess som leter etter mat på Tenna. Det spekuleres i om det tynne snølaget gjør det lettere å finne de næringsrike grønne grasskuddene. Men så fort det blir mye snø er det meget vanskelig for gjessene å finne næring. Lave temperaturer gjorde at våren ble forsinket både på Helgeland og i Vesterålen. Foto: Paul Shimmings

Andeler av Svalbard-bestanden

Størrelsen på Svalbard-bestanden av hvitkinngås blir estimert hver vinter, da gjessene oppholder seg i et relativt begrenset område i Storbritannia, hvor det er mulig å utføre koordinerte tellinger av hele overvintringsområdet. Vinteren 2019/2020 ble bestanden anslått til ca. 36 000 ind., hvorav rundt 5,2 % var ungfugler (Larry Griffin, Wildfowl & Wetlands Trust pers. medd.). Dette er en nedgang sammenlignet med de to forrige sesongene (da den ble estimert til hhv. 42 600 ind. vinteren 2017/2018 og 40 000 ind. vinteren 2018/2019).

I tillegg finnes det en flokk med hvitkinngås ved Budle Bay i NØ England. Basert på ringavlesninger er noen av disse individene fra Svalbardbestanden, men flokken består også av fugler som hekker i Storbritannia, og andel Svalbardfugler er ukjent. Hvis alle fuglene i Budle Bay var fra Svalbard, ville maksimumsantallet vinteren 2019 – 2020 være på rundt 39 890 (Larry Griffin, Wildfowl & Wetlands Trust pers. medd.).

Områder som huser minst 1 % av Svalbard-bestanden av hvitkinngås kan regnes som internasjonalt viktige for populasjonen. Når det er usikkerhet rundt opprinnelsen på hvitkinngjess ved Budle Bay har vi brukt kun den beste tellingen fra Solwaybukta i 2019 – 2020 (36 000 ind.) i vurderingen av viktigheten av ulike områder for vårrastende hvitkinngjess. Enkeltlokaliteter som huser slike antall kvalifiserer videre til å kunne utpekes som Important Bird and Biodiversity Areas (IBA). Det finnes tellinger av rastende hvitkinngjess i 2020 fra til sammen 14 forskjellige kommuner (Tabell 12). Siden forvaltningsplaner for gjess kun gjelder enkelte kommuner (eller en gruppe nabokommuner), har vi sett litt nærmere på prosentandel av bestanden som finnes i hver aktuelle kommune under vårtrekket. Legg merke til at data presentert i Tabell 11 er minimumsantall for hver enkelt kommune, siden det, med unntak av kommuner i Vesterålen, ikke er noen komplett telling på alle lokaliteter i noen av kommunene. Antall gjess notert i hver kommune varierer mye mellom år, noe som gjenspeiler endringer i utbredelse, bestandsstørrelse, trekketidspunkt og varierende dekning under tellingene i mange områder. Det er verdt å merke seg at rundt 60 % av hele Svalbard-bestanden rastet samtidig i Vesterålen, et område de først tok i bruk mot slutten av 1990-tallet.

Tabell 11. Maksimumstallinger av hvitkinngjess i forskjellige kommuner våren 2020.

Kommune	Områder der gjess ble talt i 2020	Makstall 2020	% av bestanden
Vega	Vallsjø, Bremsteimen, Nordvær	170+	< 1 %
Alstahaug	Tjøtta	3	< 1 %
Herøy	Tenna, Sør-Herøy, Nord-Herøy, Brasøy, Husvær	2 910	7,8 %
Dønna	Vandve	565	1,7 %
Træna	Selvær, Sandøya	1 500	4,2 %
Rødøy	Sleipnes, Valvær	noen titalls	< 1 %
Meløy	Støttvær, Grøna, Ytre Meløya	noen titalls	< 1 %
Røst	Røstlandet (hele)	50	< 1 %
Flakstad	Nordvalle m/omegn, Vikten	15	< 1 %
Vågan	Saupstad, Gimsøya	1 600	< 1 %
Hadsel	Hele kommunen	2 030	5,7 %
Sortland	Hele kommunen	7 629	21,2 %
Øksnes	Hele kommunen	1 116	3,1 %
Andøy	Hele kommunen	12 430	34,5 %

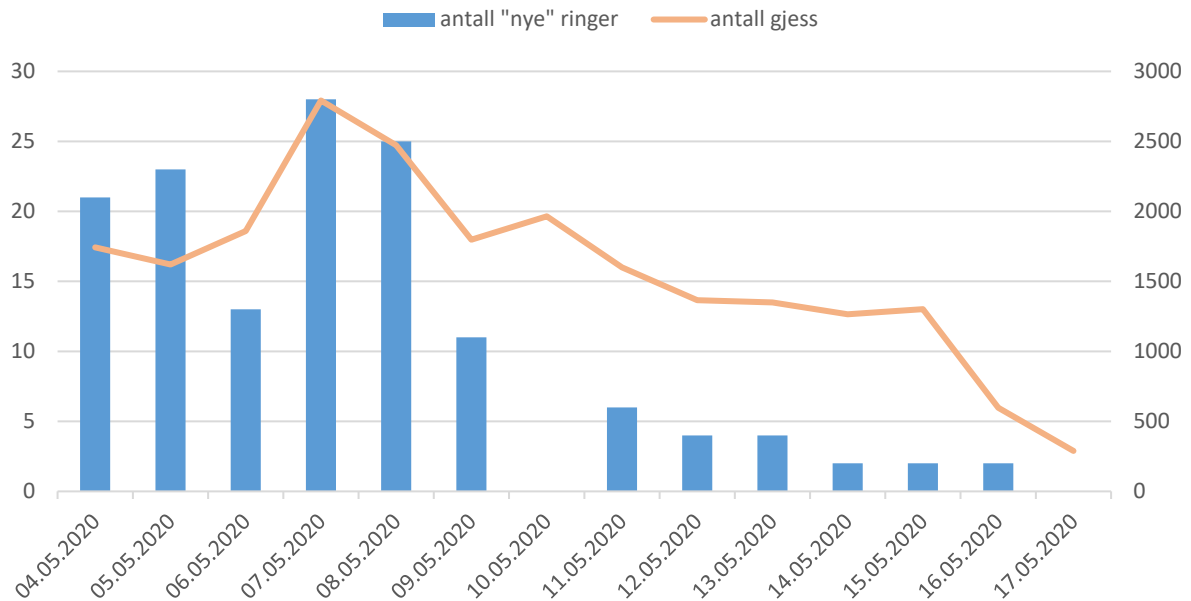
Avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess

En del av hvitkinngjessene i Svalbard-bestanden har tidligere blitt fanget og påsatt kodete fargeringer, noe som gjør det mulig å følge forflytninger hos enkeltindivider over mange år. Disse fargeringene kan avleses i felt på avstander inntil 400 m (med et teleskop som forstørrer 60x, som er forstørrelsen de fleste ornitologer bruker). Totalt ble det i Nordland gjort 1 502 avlesninger av fargeringer våren 2020 (Tabell 12). Mange individer er observert flere ganger i løpet av våren, og totalt ble 657 ulike merkede individer registrert. Flere individer (58 ind.) ble sett i flere kommuner, slik at antall individer totalt for Helgeland og Vesterålen blir lavere enn summen av antall individer vist i Tabell 13. Av disse ble 28 ind. sett først på Helgeland og senere i Vesterålen under rasteperioden i 2020, hvorav 7 par der begge fuglene i paret var fargeringmerket.

Tabell 12. Antall ringavlesninger og antall identifiserte individer av hvitkinngjess på forskjellige lokaliteter våren 2020.

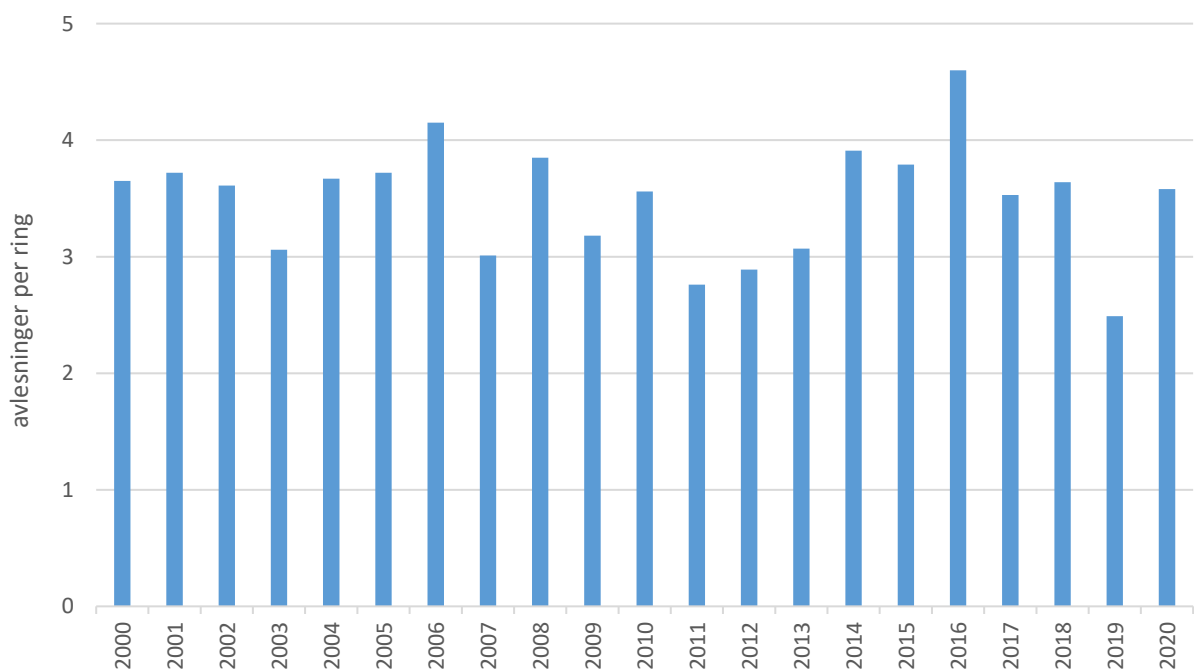
Sted	Antall avlesninger	Antall ind.
Vallsjø, Vega	36	6
Tenna, S.- og N.-Herøy	522	146
Vandve, Dønna	1	1
Selvær, Træna	116	75
Hadsel	50	32
Øksnes	38	37
Sortland	484	228
Andøy	255	190
SUM	1 502	657

Daglige avlesninger av fotringer hos hvitkinngjess i studieområdet på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy kan gi en indikasjon på når nye individer ankommer (når en ring ble avlest for første gang i sesongen). Antall nye individer er naturlig nok høyt i starten av sesongen, da alle individer kan regnes med som «nye». Som regel blir det en økning i antall nye individer i området som korresponderer med økning i de daglige tellingene. I 2020 sammenfalt toppen i antall nye merkede individer registrert godt med maksimumsantallet hvitkinngjess observert denne sesongen, dvs. den 7. mai (Figur 14).

Figur 14. Antall nyankomne ringmerkede hvitkinngjess registrert for første gang i sesongen på ulike datoer i hovedperioden for observasjoner (4. – 17. mai 2020) på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy.

Antall avlesninger per ring på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy i 2020 var i snitt 3,58, som er innenfor antall avlesninger for hvert individ de siste 21 årene (3 – 4 avlesninger per ring, Figur 15). Dette indikerer at «resighting effort» har vært uendret mellom sesongene, og at det sannsynligvis er lite variasjon i antall dager hvert individ raster i Herøy.

Figur 15. Antall avlesninger per ringmerket individ observert på Tenna, Sør-Herøy og Nord-Herøy 2000 – 2020.

Ved hjelp av fargeringer kan man gjenkjenne hvitkingjess på individnivå. Noen er derimot enklere å gjenkjenne i felt, slik som dette leukistiske individet sett i Vesterålen i 2020. Til sammen finnes det i dag åtte ulike leukistiske individer, hvorav fire ble observert i Vesterålen i år. Foto: Johnny Bakken

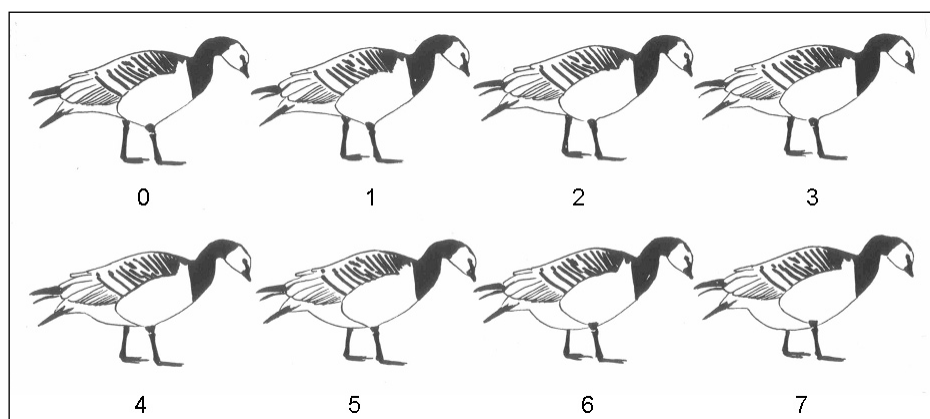

De fleste fotringer leses av i felt vha. kikkert eller teleskop. I tillegg til selve ringkoden, samler man inn informasjon om parstatus, kroppskondisjon mm. hos de enkelte individene. Bruk av viltkamera er ingen fullgod erstatning for feltpersonell, men kan gi verdifull tilleggsinformasjon. Her ser vi gåsa med fotringen grønn VYA som gikk forbi et viltkamera brukt til overvåking av hekkende ærfugl på Selvær. Noen ærfuglhus sees i bakgrunnen. Foto: Thomas Holm Carlsen/NIBIO.

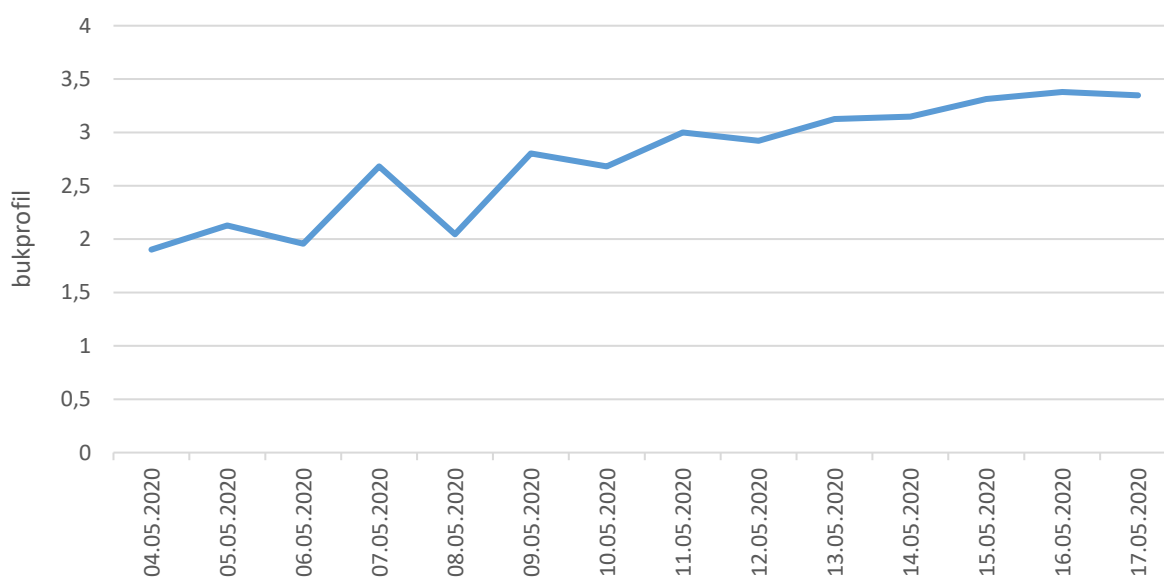
Kondisjon basert på observasjon av bukprofiler

Gjess lagrer fettreserver i området rundt buken, spesielt mellom beina og stjerten. Kondisjonen hos gjess kan anslås ut fra formen på buken – såkalt bukprofil (Owen 1981). Det brukes en skala fra 0 til 7 for å måle kroppskondisjon hos hvitkinngjess, der 0 er lavest kondisjon og 7 er høyest (Figur 16). I enkelte tilfeller observeres individer som har enda større bukprofiler enn figuren viser (bukprofil på 8).

Kategorisering av gjessenes bukprofil gir et mål på hvor mye fettreserver hver enkelt gås har opplagret, og dette ble i Herøy-området registrert for så mange individer hver dag som praktisk mulig på øyene Tenna og Sør-Herøy, samt nærliggende holmen. Bukprofiler ble notert hver dag i perioden 4. – 17. mai 2020 (Figur 17). Bukprofilen økte under rasteperioden, og gjessene var i bedre kondisjon da de dro videre nordover fra Herøy. Indeksen falt litt når det kom nye individer fra overvintringsområdet, og spesielt fallet i indeksen den 8. mai sammenfaller med en økning i antall nye (tynnere) individer som ankom kvelden før.

Figur 16. Bukprofilkategorier for hvitkinngås. Etter Black mfl. (2014).

Figur 17. Bukprofiler (gjennomsnitt) for hvitkinngjess på Tenna og Sør-Herøy våren 2020.

DISKUSJON

De første hvitkinngjess observert under vårtrekket i 2020 ble observert relativt tidlig i sesongen, med flere småflokker rapportert i den første halvdel av april. Tidspunktet for trekket varierer mellom år, og hovedtrekket var noenlunde som normalt i 2020. Tidspunktet for toppen på antall hvitkinngjess i Herøy synes å ha blitt litt tidligere de siste årene, og dette så også ut til å være tilfelle i 2020. Spesielt 7. mai peker seg ut, da flere tusen gjess ble observert på trekk mot nord, og et betydelig antall gikk ned i Herøy.

Bestanden har økt i antall helt siden den var på sitt laveste i slutten av 1940-tallet, da kun 400 individer var igjen. Fredningen både i overvintringsområdet i Skottland og senere i Norge, samt målrettet skjøtsel av beiteområder på vinterstid, har forbedret overlevelsen til gjessene, og nå fluktuerer bestanden på mellom 35 000 og litt over 40 000 individer. Bestanden regnes for å ha vært noenlunde stabil de siste ti årene, men ungeproduksjonen har vært lav, og på sikt kan bestanden minke hvis denne trenden ikke snus. Antall gjess som raster på Helgeland har enten vært stabilt eller svakt nedgående, avhengig av hva slags skjøtsel som foregår i de enkelte områdene. Det er ikke observert en økning i antall hvitkinngjess som raster på Helgeland i takt med økningen i hele bestanden. I Vesterålen derimot er det registrert en markant økning i antall hvitkinngjess som raster på våren, og dette kan relateres til blant annet klimaendringer (Tombre mfl. 2019).

Vesterålen har nå definitivt blitt et viktigere område for rastende hvitkinngjess enn Helgeland. Likevel er det viktig å fortsette med overvåkingen i begge områder, både fordi Helgeland fremdeles er en viktig brikke i puslespillet, og fordi situasjonen kan endre seg relativt raskt, slik etableringen av vårrastingen i Vesterålen viser. Kaldt vær og snødekt mark i flere dager i mai preget sesongen både på Helgeland og i Vesterålen i 2020. Når det lå snø på dyrka mark måtte gjessene oppsøke steder der det var enklere å finne mat, slik som langs strendene der snøen blåste bort eller smeltet på grunn av saltpåvirkning. Gjessene i begge områder beitet mindre på dyrka mark, og av denne grunn var det mindre behov for bøndene å skremme unna gjessene.

Midt på dagen raster ofte hvitkinngåsa på strendene før de begynner å dra inn til dyrka mark tidlig på kvelden. Her flyr et ringmerket par (grønn YAT og grønn BZU) mot grønnere beite i lett snøvær. Foto: Paul Shimmings

TAKKSIGELSER

Følgende personer takkes for å ha bidratt med opplysninger benyttet i denne rapporten: Johan Antonsen, Anna Eidem, Trond Nerli, Atle Ivar Olsen, Verónica Calviño Otero, Simón Rial Pousa, og Eivind Smørvik. Ytterligere informasjon ble hentet fra Artsobservasjoner (2020), og alle som la inn funnene i rapporteringssystemet takkes herved. Larry Griffin hos Wildfowl & Wetlands Trust takkes for videresending av ringavlesninger som var rapportert direkte til han som koordinator av fargemerkingprosjektet. Oddvar Heggøy takkes for grundig korrekturlesing og kommentarer på et tidligere utkast.

Prosjektet ble støttet økonomisk med midler fra Fylkesmannen i Nordland og fra Miljødirektoratet.

REFERANSER

Artsobservasjoner 2020. Rapportssystem for arter. Tilgjengelig fra: www.artsobservasjoner.no, nedlastet 30. september 2020.

Black, J.M., Prop, J. & Larsson, K. 2014. *The Barnacle Goose*. T. & A.D. Poyser, London.

Fylkesmannen i Nordland 1996. Lokal forvaltningsplan for kvitkinngås på Sør-Herøy og Tenna. Rapport fra miljøvernavdelingen hos Fylkesmannen i Nordland. 35 s.

Owen, M. 1981. Abdominal profile – a condition index for wild geese in the field. *Journal of Wildlife Management* 29: 227 – 230.

Tombre, I.M., Oudman, T., Shimmings, P., Griffin, L.G. & Prop, J. 2019. Northward range expansion in spring-staging barnacle geese is a response to climate change and population growth, mediated by individual experience. *Global Change Biology* 25: 3680 – 3693.